صنایع دستی

مس زنجان پشت سد تعرفه‌ها

گروه استان‌ها | صدای چکش مسگران در بازار تاریخی زنجان هنوز روایتگر هنری چند صدساله است؛ هنری که امروز می‌تواند فراتر از یک میراث فرهنگی، سهم بیشتری در تجارت منطقه‌ای و درآمدهای غیرنفتی ایران داشته باشد، با این حال، مسگران زنجانی برای رساندن محصولات خود به بازارهای خارجی با موانعی روبه‌رو هستند که از تعرفه‌های سنگین گمرکی تا ضعف زیرساخت‌های صادراتی و گسترش تجارت غیررسمی را شامل می‌شود.

صنعت مسگری زنجان با تکیه بر تجربه استادکاران، تنوع محصولات و پیوند هنر سنتی با فناوری‌های جدید توانسته جایگاه خود را در بازار داخلی حفظ کند و ظروف پخت‌وپز، محصولات پذیرایی و آثار تزئینی مسی این استان، علاوه بر برخورداری از ارزش هنری، ظرفیت مناسبی برای حضور در بازار کشورهای همسایه دارند، با این حال تبدیل این ظرفیت به صادرات پایدار همچنان به رفع موانع تجاری و حمایت هدفمند از تولیدکنندگان وابسته است.

■ ۲۵ میلیارد تومان درآمد ارزی

محسن سلیمی، رئیس اتحادیه مسگران زنجان با اشاره به بازارهای هدف این صنعت می‌گوید: صادرات ظروف مسی استان در سال‌های اخیر با تمرکز بر ترکیه، عمان و اقلیم کردستان عراق دنبال شده است. به گفته او، صادرات ماهانه ظروف مسی زنجان به عراق حدود ۱۰ میلیارد تومان و به ترکیه نزدیک به ۱۵ میلیارد تومان برآورد می‌شود. بخش مهمی از فعالیت‌ها نیز بر معرفی محصولات و توسعه بازار در شهرهای سلیمانیه و اربیل عراق و بازار ترکیه متمرکز است.

این ارقام نشان می‌دهد ظروف مسی زنجان از ظرفیت تجاری قابل توجهی برخوردارند؛ اما برای ارزیابی دقیق عملکرد این صنعت، باید مشخص شود چه سهمی از صادرات به‌صورت رسمی ثبت می‌شود و چه میزان از تجارت همچنان خارج از مسیرهای قانونی انجام می‌گیرد.

■ تعرفه‌ها سد راه صادرات

یکی از مهم‌ترین موانع پیش روی تولیدکنندگان، تعرفه‌های گمرکی کشورهای مقصد است. سلیمی با اشاره به بازار ترکیه اظهار می‌کند: این کشور خود از تولیدکنندگان ظروف مسی است و فعالیت شهرهایی مانند غازی آنتپ در این حوزه، رقابت با محصولات وارداتی را دشوار می‌کند.

به گفته رئیس اتحادیه مسگران زنجان، تعرفه‌های بالای واردات در ترکیه، برخی فعالان را به استفاده از روش‌های غیررسمی سوق می‌دهد؛ روشی که شاید در کوتاه‌مدت هزینه‌های صادرات را کاهش دهد، اما در بلندمدت امکان ثبت دقیق آمار تجاری، شناخت سلیقه مشتریان و برنامه‌ریزی برای توسعه بازار را محدود می‌کند.

از سوی دیگر، نوسان قیمت ورق و شمش مس، هزینه تولید را افزایش داده و قدرت رقابت تولیدکنندگان کوچک را کاهش می‌دهد. نبود آموزش کافی در زمینه قوانین تجارت خارجی، استانداردهای بسته‌بندی و بازاریابی بین‌المللی نیز از جمله مشکلاتی است که فعالان این صنعت با آن مواجه‌اند.

■ از هنر سنتی تا برند صادراتی

کارشناسان معتقدند توسعه صادرات ظروف مسی زنجان به مجموعه‌ای از اقدامات هماهنگ نیاز دارد. تسهیل دسترسی تولیدکنندگان به اطلاعات بازارهای هدف، آموزش مقررات گمرکی، حمایت از ثبت برند و بهبود بسته‌بندی می‌تواند مسیر ورود محصولات به بازارهای خارجی را هموارتر کند.

همچنین اتحادیه‌های صنفی و دستگاه‌های مسئول باید برای شناسایی موانع تعرفه‌ای و مذاکره با طرف‌های تجاری، نقش فعال‌تری را بر عهده بگیرند. ایجاد شبکه‌های رسمی توزیع در کشورهای هدف نیز می‌تواند وابستگی صادرکنندگان به روش‌های غیررسمی را کاهش دهد.

صنعت مسگری زنجان امروز در نقطه‌ای قرار دارد که حفظ اصالت هنری آن به‌تنهایی کافی نیست. این هنر برای ماندگاری به بازاری پایدار، مواد اولیه قابل دسترس و مسیر صادراتی کم‌هزینه نیاز دارد. اگر موانع گمرکی و ضعف زیرساخت‌های تجاری برطرف نشوند، بخشی از ظرفیت این صنعت همچنان پشت مرزها باقی می‌ماند!

اجرای طرح‌های آبخیزداری تنها نسخه نجات آبخوان‌های تهران است

پایتخت، تشنه مهار سیلاب

> در استان تهران نزدیک به ۸ هزار بند آبخیزداری وجود دارد. برآورد می‌شود حدود ۳۰ تا ۳۵ میلیون مترمکعب آب را مهار و از آن استفاده کنیم؛ این میزان، جدا از آبی است که پشت سدها ذخیره می‌شود. بخشی از این آب نیز می‌تواند به سفره‌های آب زیرزمینی نفوذ کند

فاطمه طالبیان شریف | استان تهران با وجود قرار گرفتن در اقلیمی خشک و نیمه‌خشک، هر سال حجم قابل توجهی بارندگی دریافت می‌کند؛ آبی که بخشی از آن به منابع زیرزمینی نفوذ می‌کند، بخشی پشت سدها ذخیره شده و بخشی نیز به شکل رواناب از دسترس خارج می‌شود یا در صورت بارش‌های شدید و کوتاه‌مدت، به سیلاب‌های مخرب تبدیل می‌شود. در چنین شرایطی، آبخیزداری می‌تواند با مهار رواناب‌ها، تقویت پوشش گیاهی و کاهش فرسایش خاک، هم به حفظ منابع آب کمک کند و هم از خسارت‌های ناشی از سیلاب بکاهد.

برآوردهای مطرح‌شده درباره ظرفیت آبخیزداری استان تهران، از امکان استحصال صدها میلیون مترمکعب رواناب در صورت تکمیل عملیات حکایت دارد؛ ظرفیتی که در شرایط تشدید تنش آبی و تمرکز جمعیت و زیرساخت‌های حیاتی در تهران، اهمیت دوچندانی پیدا می‌کند.

در همین راستا، با رضا بیانی، مدیرکل منابع طبیعی و آبخیزداری استان تهران درباره ظرفیت مهار رواناب‌ها، نقش عملیات آبخیزداری در کاهش خسارت سیلاب و فرسایش خاک و ضرورت تکمیل طرح‌های آبخیزداری این استان گفت‌وگو کرده‌ایم.

■ هر سال چه میزان از رواناب‌ها و سیلاب‌های استان تهران بدون بهره‌برداری مؤثر از دسترس خارج می‌شوند؟

مجموع مساحت حوضه‌های آبخیز استان تهران یک‌میلیون و ۴۶۲ هزار هکتار و بارندگی میانگین سالانه ۲۲۰ میلیمتر است. همچنین حجم کل بارندگی سالانه کل استان حدود ۳ میلیارد و ۲۱۶ میلیون مترمکعب می‌شود. با در نظر گرفتن ۴۰ درصد ضریب رواناب، حجم رواناب سالانه حدود یک میلیارد و ۲۸۶ میلیون مترمکعب و با عملیات آبخیزداری اجرا شده تاکنون حدود ۲۲۵ میلیون مترمکعب از رواناب‌ها استحصال می‌شود. همچنین در صورت اجرای کامل عملیات آبخیزداری استان حدود ۴۵۰ میلیون مترمکعب رواناب قابل استحصال خواهد بود.

اگر میانگین بارندگی سالانه را در مساحت تهران ضرب کنیم، تقریباً ۵۰۰ تا ۶۰۰ میلیون مترمکعب آب از طریق بارندگی وارد استان می‌شود که با توجه به اقلیم خشک منطقه، حدود دوسوم این میزان، یعنی نزدیک به ۳۰۰ تا ۳۵۰ میلیون مترمکعب تبخیر می‌شود. بخشی از آب باقیمانده پشت سدها ذخیره می‌شود و بخشی نیز به‌صورت رواناب جریان پیدا می‌کند. در استان تهران نزدیک به ۸ هزار بند آبخیزداری وجود دارد که بخش قابل توجهی از رواناب‌ها را به داخل خاک نفوذ می‌دهند. اگر بخواهیم آمار دقیقی از میزان رواناب‌هایی که مهار می‌شوند داشته باشیم، برآورد من این است که می‌توانیم حدود ۳۰ تا ۳۵ میلیون مترمکعب آب را مهار و از آن استفاده کنیم؛ این میزان، جدا از آبی است که پشت سدها ذخیره می‌شود. بخشی از این آب نیز می‌تواند به سفره‌های آب زیرزمینی نفوذ کند.

■ با توجه به نیاز استان به ایجاد بند آبخیزداری، چه موانعی سر راه تکمیل این طرح‌ها وجود دارد؟

در استان تهران به حدود ۱۰ هزار بند آبخیزداری نیاز داریم؛ یعنی باید حدود ۲ هزار و ۵۰۰ بند دیگر ساخته شود تا بتوانیم این روند را تکمیل کنیم. با ایجاد این بندها، امکان نفوذ بخش بیشتری از آب به آبخوان‌ها فراهم می‌شود. با این حال، تاکنون به دلیل محدودیت اعتبارات نتوانسته‌ایم این اقدام‌ها را به‌طور کامل انجام دهیم و لازم است این روند به‌تدریج ادامه پیدا کند.

■ چه سهمی از خسارت سیلاب‌ها ناشی از شدت بارش و چه سهمی ناشی از ضعف مدیریت حوضه‌های آبخیز است؟

در حوزه آبخیزداری، اقدام‌های ما صرفاً به ایجاد بند محدود نمی‌شود و فعالیت‌های دیگری نیز انجام می‌دهیم؛ از جمله قرق، کپه‌کاری و بذرکاری در مراتع بالادست. این اقدام‌ها در استان تهران در حال اجراست.

استان تهران نزدیک به ۹۰۰ هزار هکتار مرتع دارد که حدود ۵۰۰ هزار هکتار آن دارای طرح مرتع‌داری است. در این طرح‌ها، اقداماتی مانند کپه‌کاری و بذرکاری انجام می‌شود. از آنجا که این فعالیت‌ها در سرشاخه‌های حوضه‌های آبخیز صورت می‌گیرد، می‌تواند به کاهش رواناب و فرسایش خاک کمک کند. البته بخشی از دام موجود در استان، دام مازاد است که حضور آن می‌تواند موجب تشدید فرسایش شود.

با این حال، تلاش می‌کنیم طرح‌های مرتع‌داری را به کل استان یعنی حدود ۸۰۰ هزار هکتار برسانیم و پس از تکمیل اقدامات در مراتع درجه یک، مراتع درجه دو را نیز زیر پوشش قرار دهیم. در کنار این اقدام‌ها، عملیات بیومکانیکی و مکانیکی از جمله احداث بندهای آبخیزداری نیز همگام با آن انجام می‌شود.

این اقدام‌ها در سه نقطه بحرانی شامل شهرستان‌های دماوند و فیروزکوه و حوضه آبخیز امامزاده داوود(ع) در شهرستان تهران با استفاده از اعتبارات قرارگاه امام حسن(ع) اجرا شده است. در مجموع، این طرح‌ها در حدود ۶ حوضه آبخیز استان در حال اجراست.

■ اگر این سیلاب‌ها بدون مهار و مدیریت مناسب از بالادست به سمت پایین‌دست حرکت بکنند چه پیامدهایی برای منابع طبیعی استان به دنبال خواهد داشت؟

در سال‌های گذشته، در حوضه‌هایی مانند امامزاده داوود(ع) و فیروزکوه، سیلاب‌هایی رخ داد که به دلیل شدت بارندگی، تمرکز بارش در مدت زمان کوتاه و حرکت سریع رواناب‌ها، خسارت‌هایی به دنبال داشت. برای پیشگیری از تکرار چنین حوادثی، باید اقدامات آبخیزداری را به‌صورت جامع اجرا کنیم؛ به این معنا که فعالیت‌ها صرفاً به ایجاد بندهای آبخیزداری محدود نشود، بلکه مجموعه‌ای از عملیات مکانیکی، بیومکانیکی و بیولوژیکی به‌صورت همزمان انجام شود تا بتوان از خسارت‌های ناشی از سیلاب جلوگیری کرد.

یکی از ویژگی‌های تهران این است که دامنه جنوبی البرز به شهر مشرف است و در سال‌های گذشته سیلاب‌هایی در مناطق مختلفی از جمله امامزاده داوود(ع)، سنگان و اتوبان امام رضا(ع) در شهرستان ری رخ داد. در چند سال اخیر، با اجرای اقدام‌های آبخیزداری، وضعیت بهتر شده و تاکنون با موارد خاصی از این نوع مواجه نبوده‌ایم؛ البته امیدواریم این روند ادامه پیدا کند.

هدف ما این است که اقدام‌های آبخیزداری در تمام حوضه‌های استان تهران تکمیل شود تا علاوه بر کاهش خطر سیلاب در پایین‌دست، امکان نفوذ بیشتر آب به سفره‌های زیرزمینی فراهم شود و به این ترتیب، از فرونشست زمین نیز پیشگیری کنیم.

■ برای کنترل رواناب‌ها چه اقداماتی انجام می‌شود؟

برای کنترل رواناب‌ها، چند عملیات مختلف انجام می‌شود؛ یکی از این اقدام‌ها، ایجاد بندهای آبخیزداری است. روش دیگر، ایجاد بندهای هلالی در برخی مناطق است که می‌تواند رواناب‌ها را مهار و امکان استفاده از آن‌ها را فراهم کند. درختکاری نیز از دیگر اقداماتی است که در این زمینه انجام می‌شود.

علاوه بر این، حفظ و تقویت پوشش گیاهی و مرتعی در مناطق بالادست نقش مهمی در نفوذ آب به خاک دارد. برآورد می‌شود سالانه هر هکتار مرتع حدود ۳۵۰ مترمکعب آب را در خود نفوذ دهد. همچنین هر هکتار جنگل‌کاری و درختکاری می‌تواند سالانه هزار تا هزار و ۵۰۰ مترمکعب آب را به خاک نفوذ دهد. بنابراین، حفظ و تقویت پوشش گیاهی در کنار اجرای عملیات آبخیزداری می‌تواند به افزایش نفوذ آب در خاک و کنترل رواناب‌ها کمک کند.

■ مهار این سیلاب‌ها چه تأثیری بر کاهش فرسایش خاک و تخریب پوشش گیاهی دارد؟

میزان متوسط فرسایش خاک در کشور حدود ۱۵ تن در هکتار در سال است. با اجرای عملیات آبخیزداری می‌توان این میزان را در حوضه‌های زیر پوشش از حدود ۱۵ به ۹ تن در هکتار در سال کاهش داد؛ یعنی سالانه حدود ۶ تن کاهش فرسایش خاک در هر هکتار و تقریباً می‌توان گفت نرمالی است که وجود دارد.

در حوضه‌هایی که مجموعه عملیات آبخیزداری به‌طور کامل اجرا می‌شود، می‌توان انتظار داشت فرسایش خاک کاهش پیدا کند. در نتیجه، این اقدامات چند هدف را به‌طور همزمان دنبال می‌کنند؛ تقویت پوشش گیاهی، جلوگیری از فرسایش خاک و رسوب‌گذاری و همچنین کاهش خطر سیلاب‌های مخرب.

■ اگر ظرفیت‌های آبخیزداری به کار گرفته شود چه میزان از این خسارت‌ها قابل پیشگیری است و چه مقدار از رواناب‌ها ذخیره خواهد شد؟

این موضوع اهمیت زیادی دارد. اگر بتوانیم در حوضه آبخیز دامنه جنوبی البرز عملیات آبخیزداری را به‌درستی اجرا کنیم، می‌توانیم حدود ۲۵۰ تا ۳۰۰ میلیون مترمکعب از رواناب‌ها را مهار کنیم. این میزان با کمبود آبی که در تهران وجود دارد، قابل مقایسه است و می‌تواند نقش مهمی در کاهش این کمبود داشته باشد.

حتی اگر بخشی از این آب در نهایت به پساب تبدیل شود، باز هم در صورتی که بتوانیم آن را در خروجی حوضه‌های آبخیز جمع‌آوری و استفاده کنیم، به هدف خود رسیده‌ایم. اما اگر نتوانیم این اقدامات را به‌درستی انجام دهیم، همچنان با سیلاب‌های مخرب مواجه خواهیم بود.

حدود ۲۵ درصد جمعیت کشور در تهران و استان تهران زندگی می‌کنند و تمرکز جمعیت، تأسیسات و زیرساخت‌های حیاتی در این منطقه بسیار بالاست. بنابراین وقوع سیلاب در چنین منطقه‌ای می‌تواند خسارت‌های گسترده‌ای به دنبال داشته باشد.

جدول ۹۵۵۶

طراح: محمدرضا علی‌زاده zadehalireza@gmail.com

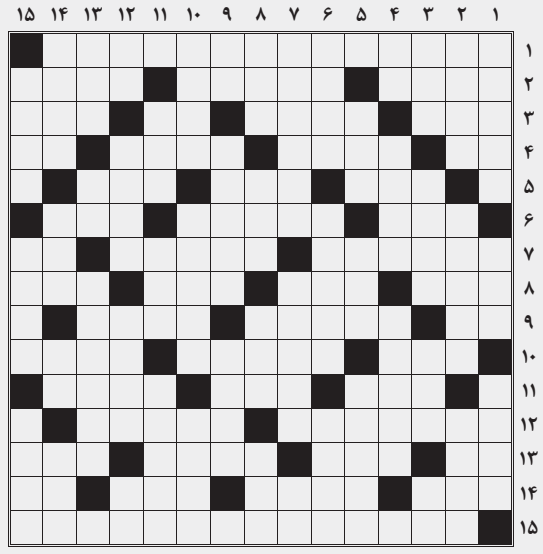

■ افقی

۱. فوتبالیستی ایرانی که در پست وینگر و مهاجم برای باشگاه فوتبال لخ پوزنان بازی می‌کند و سابقه بازی در تیم‌های فوتبال استقلال و ساپیا را هم در کارنامه دارد ۲. مواد سلولزی موجود در مواد غذایی که هضم نمی‌شوند ولی حرکات اندام گوارشی را تنظیم می‌کنند- جدابافته معروف- ورزش جسمی روحی جنوب‌شرق آسیا ۳. مغرور -رختشوی- ۱۰۰ مترمربع- از احجام هندسی ۴. سودای ناله- آرامگاه -لباس سازمانی نظامیان- سرای مهروکین ۵. فرمانده بدن- ماه نهم- از حالات سه‌گانه ماده ۶. مسکن انسان عصر حجر- جیوه- سلسله مسابقات سراسری ۷. پایتخت خمرهای سرخ- پیشوایی -اثر چربی ۸. دورویی- از افعال ربطی- استخوانی در پا- راه‌فرار ۹. بزکوهی- کلام دور از فهم- میوه تازه‌رسیده ۱۰. حیوان بیمار- پایتخت ویت‌کنگ‌ها- خط‌ها ۱۱. بام جهان- غیر- بازیکن سابق تیم ملی فوتبال انگلیس که دورانی شکوهمند در لیورپول از خود به‌جا گذاشت ۱۲. از پسران حضرت ابراهیم(ع)- بندری در بوشهر ۱۳. حرف مکرر- پدربزرگ- ترسناک- گاز تنفسی ۱۴. عقاب سیاه- خضاب- بازنده شطرنجی- تنبل و تن‌پرور ۱۵. فیلمی به کارگردانی بهمن گودرزی و نویسندگی ساحره طالبی‌زاده محصول سال ۱۳۸۸

■ عمودی

۱. قومی در همسایگی شرقی کشورمان- پشم نرم- دشمن دیرینه پنیر ۲. واحد پول جدید و قدیم ترکیه- مهلکه- تشنه‌فریب بیابان ۳. گوشه جسم- قابله- ذره بنیادی- زیر پا مانده ۴. همگی- باختر- از اعیاد بزرگ اسلامی ۵. سلاح رستم- نهنگ- معین کردن ۶. حجره- تندیس- تکیه‌کلام مؤمن ۷. محرم اسرار- ردوبدل کردن- بوی رطوبت ۸. هیچ- دعای زیر لب- از تقسیمات ارتشی شامل سه گردان- سرمایه ۹. پسوند سازنده مصدر جعلی- ذره‌ای از ذرات نور اهورامزدا که در وجود هر کس به ودیعه نهاده شده- برج کبوتر ۱۰. ماده‌ای مرکب از نشاسته، کتیرا و مانند آن که به پارچه یا کاغذ می‌زنند تا محکم، سفت و براق شود- مرد خداشناس- از مرکبات ترش و شیرین ۱۱. لون و فام- خودروساز فرانسوی که نخستین خودرو را به ایران وارد کرد- اراذل ۱۲. نت استمرار- گودال- بی‌آبرو- حرارت بدن بیمار ۱۳. فرزندفرزند- زندگی کردن- نمونه واشانتیون ۱۴. شیوه خاص انجام کاری- ورزش لوکس ثروتمندان- زبان گنجشک- واحد اختلاف پتانسیل الکتریکی ۱۵. درس دیکته- نیم میلیون- اهل کاشان
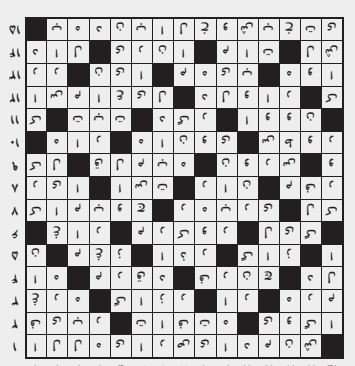
حل جدول